

هر کسی که در خانه شما حضور دارد باید بداند هنگام وقوع زلزله چه اقدامی انجام دهد حتی اگر شما موقع وقوع حادثه آنجا نباشید.

فصل چهارم

این هفته در «شهر فرنگ» به مناسبت آغاز فصل جدید «کتاب‌باز» درباره این برنامه نوشته‌ایم. فصل چهارم «کتاب‌باز» همچون فصل‌های گذشته میزبان میهمانان در حوزه‌های مختلف خواهد بود و سروش صحت با آنها درباره موضوع محوری بر نامه یعنی کتاب و کتابخوانی به گفت‌وگو خواهد نشست. حضور کارشناس جدید و دکور تازه برنامه از دیگر ویژگی‌های فصل چهارم «کتاب‌باز» است. «کتاب‌باز» به تهیه‌کنندگی محمدرضا رضاییان و اجرای سروش صحت، شنبه تا چهارشنبه ساعت ۲۰ از شبکه نسیم پخش می‌شود. بهرام شاه‌محمملو، کارگردان و بازیگر تئاتر و تلویزیون به‌عنوان نخستین میهمان فصل چهارم بر نامه «کتاب‌باز» به گفت‌وگو با سروش صحت پرداخت. ما در این دوصفحه، سراغ محمدرضا رضاییان تهیه‌کننده برنامه، احسان رضایی داستان‌نویس و کارشناس «کتاب‌باز»

محمدرضا رضاییان، تهیه‌کننده «کتاب‌باز» در گفت‌وگو با «شهر وند»:

می‌خواهیم مخاطب عام را پله‌پله حرفه‌ای کنیم

از مشهد تا سیستان و بلوچستان. مخاطبان کتابی خیلی حرفه‌ای داشته‌ایم، اما نمی‌خواهیم برنامه تخصصی کتاب باشیم

کتاب‌باز برای مخاطب عام ساخته می‌شود

◀ ما با جامعه‌ای روبه‌رو هستیم که جامعه کتابخوانی نیست و در آن فرهنگ مطالعه نهاده‌ینه نشده است

◀ در نظر داریم گروه کتابخوان‌ها را از سراسر کشور با عنوان «باشگاه کتاب‌بازها» دور هم جمع کنیم

آرزو مدتی | محمدرضا رضاییان، تهیه‌کننده برنامه «کتاب‌باز» است. او می‌گوید «چیزهای عجیبی از دورترین مناطق کشور می‌شنویم که بچه‌هایی که از سواد خاصی هم بهره‌مند نیستند، با یک کتاب کوچک دنیای متفاوتی پیدا می‌کنند و رویاهایشان شکل می‌گیرد. اگر این اتفاق بیفتد، خیلی از مشکلات‌مان حل می‌شود. اگر فرهنگ مطالعه جا بیفتد، مشکلات اقتصادی حل و کار قوه قضائی هم سبک‌تر می‌شود.» رضاییان در گفت‌وگو با «شهر وند» از تغییرات فصل جدید «کتاب‌باز» و نگاه تلویزیون و به‌ویژه شبکه نسیم درباره برنامه‌سازی حوزه کتاب می‌گوید.

...

• عملکرد صداوسیما در حوزه برنامه‌سازی در زمینه کتاب را چطور می‌بینید؟

چیزی که شاید عموم مخاطبان برنامه‌های تلویزیونی‌باشان باشد، بیشتر به برنامه‌های تخصصی‌ای بر می‌گردد که شبکه‌ای مثل شبکه چهار کار کرده است. مخاطب آن برنامه‌ها مخاطب خاص و فرهیخته بوده است. حتی برای مخاطب‌های حرفه‌ای هم در همان برنامه‌های شبکه چهار حوزه‌ها خیلی خاص‌تر می‌شود. البته در شبکه‌های دیگر هم برنامه‌هایی ساخته شده؛ مثلاً شایک از شبکه سه پخش می‌شد. یا مثلاً در خندوانه مسابقه بزرگ کتابخوانی اتفاق افتاده بود. این برنامه‌ها خیلی مهم‌اند و لازم تا حدی خوب‌اند. اما واقعیت آن است که ما جامعه‌ای روبه‌رو هستیم که جامعه کتابخوانی نیست و در آن فرهنگ مطالعه نهاده‌ینه نشده است و مردم درگیر کتاب‌نیستند و در سید فرهنگ‌شان کتاب جای خاصی ندارد. مردم برای حل مسائل‌شان خیلی به کتاب مراجعه نمی‌کنند. با این که مادر حوزه‌های مختلف کتاب داریم و تعدد کتاب وجود دارد، اما مسأله جامعه ما این نبوده است. با این که در مقایسه با غرب که مدیوم آنها مدیوم تصویر است، و مدیوم ما همواره مدیوم شعر و ادبیات بوده است، متأسفانه در این روزگار فرهنگ مطالعه ما خیلی فرهنگ غنی نیست. طبیعتاً وقتی این اتفاق می‌افتد، سابقه این برنامه‌ها سابقه چندان درخشانی نبوده است و جریان‌ساز نبوده. عمر برنامه‌ها به درازانگشیده و همین نشان از عدم اثرگذاری آنها و عدم پیگیری و رضایت مخاطب‌ها بوده است. همه‌شان البته نه. من خودم برنامه کاغذ رنگی را از شبکه چهار می‌دیدم. این برنامه با این که از شبکه چهار پخش می‌شد، اما خیلی از جاها مخاطب عام می‌توانست آن را ببیند. اما در مجموع برنامه‌هایی در این حوزه مسابقه درخشانی ندارد.

• به کتاب‌باز برسیم. آمار مشخصی در زمینه میزان استقبال مخاطبان از این برنامه به دست آمده؟

نظر سنجی‌هایی در سازمان شده است. آمارهای کتاب‌باز هم در فصول مختلف وجود دارد و به اطلاع ما هم رسیده است. روند روبه رشد و رضایت‌بخشی داشته است. ما از جاهای مختلفی مثل پیج اینستاگرام یا پیامک‌ها و بر خوردهای میدانی و رور دروبا افراد مختلف جامعه که آقای صحت با دیگران را می‌بینند، به این نتیجه رسیده‌ایم که تا این جای کار مسیر را به شکل قابل قبولی طی کرده‌ایم و جادارد که بهتر هم شود.

• معمولاً این برنامه‌ها از شبکه چهار پخش می‌شد. به نظر شما پخش «کتاب‌باز» از شبکه نسیم چه نتیجه‌ای

این یک نگاه پیشرو است که شبکه نسیم که شعارش نشاط و سرگرمی است و مخاطب مشخصی دارد، در کنار همه برنامه‌های سرگرم‌کننده‌اش، به این نتیجه رسیده‌اند که به فرهنگ مطالعه هم احتیاج داریم. می‌شود با کتاب هم سرگرم شد و فضای نشاط‌آوری را به وجود آورد

داشته؟

بله، معمولاً از شبکه چهار پخش می‌شد. این خیلی خوب است که کتاب‌باز از شبکه نسیم پخش می‌شود. ای کاش همه شبکه‌ها، مخصوصاً شبکه‌های پر بیننده‌ای مثل یک، دو و سه برنامه‌هایی از جنس کتاب‌باز که به فرهنگ مطالعه اختصاص پیدا می‌کند، داشته باشند. این یک نگاه پیشرو است که شبکه نسیم که شعارش نشاط و سرگرمی است و مخاطب مشخصی دارد، در کنار همه برنامه‌های سرگرم‌کننده‌اش، به این نتیجه رسیده‌اند که کنار این برنامه‌ها به فرهنگ مطالعه هم احتیاج داریم. و می‌شود با کتاب هم سرگرم شد و فضای نشاط‌آوری را به وجود آورد. همان لذتی که از سرگرمی‌های مختلف می‌توان به دست آورد، از کتاب هم می‌توان به شکل عمیق‌تر و ماندگارتر به دست آورد. به نظرم می‌آید این حرکت خیلی هوشمندانه بوده و آرزویم این است که شبکه‌های پر بیننده این کار را انجام دهند و در کنار برنامه‌های بزرگ‌شان برنامه‌هایی مثل کتاب‌باز را بسازند که مخاطب به سمت کتابخوانی برود. ما در کتاب‌باز درباره فرهنگ مطالعه صحبت می‌کنیم؛ اما صرفاً مطالعه را کتاب‌خواندن نمی‌دانیم. یعنی فیلم خوب‌دیدن، مستند خوب‌دیدن، تئاتر خوب‌دیدن، سفر رفتن، گفت‌وگوی عمیق بین دو نفر... همه اینها را جزئی از مطالعه می‌دانیم و معتقدیم که کتاب‌خواندن می‌تواند همه اینها را با خودش همراه کند و برای فرد کتابخوان هدیه بیاورد. این برنامه‌ها اگر در شبکه‌های مختلف شکل بگیرد، به راحتی تلویزیون می‌تواند بخش جدی‌ای از این معضل فرهنگی را در جامعه حل کند. آن هم با تمام مشکلاتی مثل گرانی کاغذ که وجود دارد. ما در این برنامه عهد کرده‌ایم که درباره مشکلات این حوزه حرف نزنیم. سرانه پایین مطالعه همواره سر مخاطب کوبیده شده و حسن ناخوشایندی در ذهن او ایجاد می‌کند. ما به اینها کاری نداریم و همان یک کتابی که در کتابخانه فرد وجود دارد و می‌تواند خوانده شود، یک اتفاق خوب برای شخص است. مهم‌ترین آرزوی ما این است که مردم ما اهل مطالعه و گفت‌وگو شوند.

• مهم‌ترین تغییر فصل جدید کتاب‌باز؟

مهم‌ترین تغییر در چهارشنبه‌ها به چشم می‌آید. می‌خواهیم به مرور به باشگاه کتاب‌باز هاب رسیم. می‌خواهیم جمع کتابی

از سراسر کشور دور هم جمع شود؛ با عنوان باشگاه کتاب‌باز.‌ها. برای رسیدن به این باشگاه داریم زمینه‌ای ایجاد می‌کنیم که چهارشنبه‌ها اتفاق می‌افتد. این بخش میزبان‌های مختلفی دارد که از آمارش و صحت‌نیست، چهره‌های مختلفی از حوزه‌های مختلف دور هم می‌نشینند و با محوریت یک موضوع با هم کتاب‌بازی می‌کنند و لذت‌های کتاب‌شان را با هم به اشتراک می‌گذارند. فصل‌های مختلف ما همواره تغییرات ساختاری داشته‌اند و فکر می‌کنم با استقبال مخاطب هم مواجه شده است. آیت‌های متنوع و متعددی هم در برنامه خواهیم داشت. کارشناس کودک به برنامه اضافه شده است و کتاب کودک جزو سیاست‌های اصلی ما خواهد بود. میهمان‌های عمومی‌تر هم مثل همیشه حضور خواهند داشت.

مخاطبان «کتاب‌باز» را می‌توانیم مخاطبان حرفه‌ای کتابخوان بدانیم؟

قطعاً یکسری از آنها مخاطبان حرفه‌ای کتاب‌اند. ما با آنها قرار گذاشته‌ایم و ارتباط گرفته‌ایم؛ از مشهد تا سیستان و بلوچستان. مخاطبان کتابی خیلی حرفه‌ای داشته‌ایم، اما نمی‌خواهیم برنامه تخصصی کتاب باشیم. کتاب‌باز برای مخاطب عام ساخته می‌شود. مخاطبان عام وقادری که در کتاب‌باز وجود دارند را می‌خواهیم پله‌پله حرفه‌ای‌تر کنیم.

• می‌توان گفت که «کتاب‌باز» در بالابردن فرهنگ کتابخوانی تأثیر گذار بوده؟

قطعاً بوده است. من اِسن را به گواه مشاهده‌هایی که در نمایشگاه کتاب یا تماس‌هایی که با ناشران داشته‌ام، می‌گویم. اما حیف که فقط کتاب‌باز است. امیدوارم که تلویزیون و دیگر رسانه‌ها در این زمینه تلاش بیشتری کنند.

• صداوسیما در این میان چقدر موثر است؟

واقعاً با یک برنامه تلویزیونی نمی‌شود این مسأله را حل کرد. ده‌ها برنامه تلویزیونی لازم است و از همه مهم‌تر لازم است که از دوره کودکی این فرهنگ‌سازی شروع شود و بچه‌ها از همان اول با کتاب‌خواندن آشنا شوند. در مدارس و سیستم آموزشی هم باید ایسن نکته جدی گرفته شود و زنگ‌های کتابخوانی جدی و با خلاقیت انجام شود. ای کاش در نظام آموزشی‌مان در دانشگاه‌ها تدبیری اندیشیده می‌شد که فقط در فضای

تخصصی خلاصه نشود و آدم‌ها با ابعاد مختلف تحصیل کنند. همه و همه باید دست به دست هم دهند تا اتفاق مبارکی در این حوزه بیفتد. پتانسیل این ماجرا وجود دارد. پس از ۳۰۰ قسمت از کتاب‌باز می‌توانیم بگوییم که می‌شود این کار را کرد. مردم نیاز به نیروی محرکه و آشنایی دارند. در شهرستان‌های دورمان بچه‌ها تشنه کتاب‌اند. چیزهای عجیبی از دورترین مناطق کشور می‌شنویم که بچه‌هایی که از سواد خاصی هم بهره‌مند نیستند، با یک کتاب کوچک دنیای متفاوتی پیدا می‌کنند و رویاهایشان شکل می‌گیرد. اگر این اتفاق بیفتد، خیلی از مشکلات‌مان حل می‌شود. اگر فرهنگ مطالعه جا بیفتد، مشکلات اقتصادی ما حل و کار قوه قضائی هم سبک‌تر می‌شود.

احسان رضایی

میزبان برنامه کتاب‌باز

چرا مردم در اوقات فراغتشان و به‌عنوان تفریح، به رستوران می‌روند، اما سراغ کتابفروشی نمی‌روند؟ برای این سؤال، حتماً آدم‌های مختلف

جواب‌های متفاوتی دارند. یکی از گرانی کتاب می‌گوید، دیگری از این که کتاب خوبی گیرش نیامده، آن یکی هم می‌گوید وقت کو وقت و حوصله کتابخوانی؟! درباره هر کدام از این نکات می‌شود کلی بحث کرد، اما بگذارید من هم جواب خودم را بدهم و بگویم که یکی از دلایل کتاب نخواندن جامعه مادر این نکته است که مردم می‌توانند درباره رستورانی که به آن جارفته‌اند، با هم حرف بزنند و از کیفیت غذا و خدمات یا خوراک‌های منحصربه‌فرد آن رستوران با آب و تاب تعریف کنند، اما حرف زدن درباره کتاب بین ما اصلاً مرسوم و معمول نیست. یعنی اگر روزی برسد که ما ضمن میهمانی‌ها، داخل گپ‌وگنده‌های دوستانه یا اصلاً سرکار و در جواب «خب دیکه چه خبر؟»‌های بقیه از کتاب و کتابفروشی حرف بزنیم، آن وقت بخش مهمی از مشکل کتاب‌خواندن ما حل خواهد شد. این، تجربه‌ای شخصی است که طی سال‌ها خبرنگاری کتاب و اجرای برنامه‌های مختلف کتابی در رادیو و تلویزیون نتایجش را به چشم دیده‌ام. همین که برای حرف زدن درباره کتاب باید به مخاطب سوژه بدهیم، باید به مخاطب نشان بدهیم که گفتن درباره کتاب، کار خیلی

ریما محمدزاده | «چیزی که من طی این سال‌ها کمتر دیده‌ام، خوانش کتاب توسط مخاطبان عادی است. الان مردم دوست دارند که دیده شوند. ما مسابقه‌های مختلفی مثل عصر جدید برگزار می‌کنیم که مردم در آن نقش ایفا می‌کنند. یا در برنامه‌هایی مثل خندوانه و دورهمی مردم مشارکت دارند. اما هیچ وقت ندیده‌ام که برنامه‌سازان بتوانند از مخاطبان عام برای خوانش کتاب استفاده کنند.» اینها را هوشنگ صدقی منتقد و کارشناس رسانه

می‌گوید. او در ادامه با «شهر وند» همراه شده و سابقه برنامه‌سازی تلویزیونی در حوزه کتاب را بررسی کرده است. صدقی همچنین پیشنهادهایی هم برای عوامل «کتاب‌باز» مطرح کرده.

...

• سابقه برنامه‌هایی با مضمون کتاب در صداوسیما به کجا بر می‌گردد؟

به اعتقاد من، به برخی برنامه‌هایی بر می‌گردد که به استناد رمان‌ها یا قصه‌ها ساخته شده. قبل از انقلاب «دایی جان ناپلئون» را در کتابخوانی موثر می‌دانم. بعد از انقلاب هم «قصه‌های مجید» توانست فرهنگ خواندن بین کودکان و نوجوانان را ترویج دهد. حتی اگر بخواهیم در آن سال‌ها از یابی‌ای از تیراژ کتاب‌های آقای مرادی کرمانی داشته باشیم، متوجه افزایش قابل ملاحظه آن می‌شویم. اغلب رمان‌هایی که در قالب فیلم‌های سینمایی یا برنامه‌های تلویزیونی انعکاس داشته‌اند، به نوعی به بحث معرفی همان کتاب یا نوشتار پرداخته‌اند. این برنامه‌ها نتوانستند شرایطی را فراهم کنند که مخاطبان در عین دیدن همان فیلم که احتمالاً یک روایت جدیدی از نگاه کارگردان سینما یا تلویزیونی است، دوباره به همان کتاب مراجعه کنند و آن را بخوانند. قصه‌های بسیاری از کارگردانان معروف هالیوودی را دیده‌ایم؛ بینوایان و دکترژیواگو یا حتی پیرمرد در بارمان‌هایی بوده‌اند که آدم‌ها را به فرهنگ کتابخوانی و مطالعه علاقه‌مند کرده‌اند.

• برنامه‌های صداوسیما در این حوزه توانسته‌اند موفق عمل کنند؟

صداوسیما در دهه ۹۰ رویکرد خوبی نسبت به ساخت برنامه‌های کتابخوانی داشته است. ما دو گونه پرداخت در برنامه‌های تلویزیون داریم؛ یکی برنامه‌های مناسبتی که مثلاً به مناسبت برپایی نمایشگاه بین‌المللی کتاب یا سایر مناسبت‌هایی که با مجوز کتاب و کتابخوانی است، تلویزیون با پخش گزارش‌ها و رپرتاژها به معرفی آن نمایشگاه می‌پردازد. گونه دیگر هم برنامه منظمی است که در شبکه‌های تلویزیونی با محور کتاب ساخته شده است. مثلاً در شبکه‌های یک تا ۵، مستند، سلامت، آموزش و افاق، به نوعی به برنامه‌هایی با محور کتاب پرداخته شده است. در شبکه اول روایت کتاب «دا» را داشتیم که بازیگران در صداوسیما به خوانش آن پرداختند. با کتاب نورالدین پسر ایران که به همین شکل اجرا شد. اینها در اوایل دهه ۹۰ بود.

• و در دیگر شبکه‌ها؟

در شبکه دو برنامه‌هایی مثل یار مهربان پخش شد که رویکرد آن کودک محور بود. اخیراً قصه‌های مجید هم از شبکه دو پخش می‌شود. با برنامه‌هایی مثل کتابخانه عمو پورنگ، ویژه برنامه کتاب‌باز در نمایشگاه کتاب، مراسم رونمایی کتاب دختران آفتاب در سال ۹۴ یا حتی محله گل و بلبل هم در حوزه کتاب عرض‌اندام کرد.

• شبکه سه چطور؟

شبکه سه هم زمانی با موضوع کتاب در دهه ۸۰ با کارگردانی مرصیه برومند کتابفروشی هدهد را در قالب یک برنامه تلویزیونی راه‌پا کرد که برنامه موقتی هم بود. جزو برنامه‌هایی بود که بهتر هم دیده شد؛ با همان ظرافت کاری‌هایی که خانم برومند در برنامه‌سازی دارند. نریدان آسمان هم به کتاب ارزشمند نهج‌البلایغه پرداخت و بایه کتاب‌هایی که جاماند با موضوع آزادگان.

• معمولاً بیشتر چنین برنامه‌هایی از شبکه چهار پخش می‌شود...

بله. در بین شبکه‌هایی که بیش از همه به موضوع کتاب و کتابخوانی توجه داشته، شبکه چهار است.

۸ شبکه، ۱۴ اثر نامه

مسعود فروتن و پژمان باغ‌زی از جمله هنرمندانی بودند که در نخستین قسمت‌های «نورالدین پسر ایران» حضور پیدا کردند.

شبکه دو | برنامه «یار مهربان» در راستای گسترش فرهنگ کتاب و کتابخوانی در بین مخاطبان به‌ویژه

مخاطبان کودک و نوجوان تولید شد.

• برنامه «کتابخانه عموپورنگ» هم در سال ۹۲ با پرداختن به بحث کتاب و کتابخوانی در فضا و دکوری شبیه به کتابخانه سعی کرد که فرهنگ کتابخوانی را در میان جامعه به‌ویژه کودکان جا بیندازد.

شبکه یک | روایت ۱۲۰ قسمتی کتاب «دا» در تلویزیون به شیوه تصویرسازی؛ روایت ایسن را با پریش نظر به آغاز شد و افرادی مثل بهناز جعفری، افسانه بایگان، شقایق فراهانی، نیوشا ضیغمی و... در آن حضور داشتند. در سال ۹۰ این برنامه ۴ شب در هفته قبل از خبر ساعت ۲۱ روی آنتن می‌رفت.

• روایت تلویزیونی از کتاب «نورالدین پسر ایران» در ۳۰ قسمت، از روز سی‌ویکم شهریور ماه ۱۳۹۲، هم‌زمان با آغاز هفته دفاع مقدس، از شبکه اول سیما روی آنتن رفت. محمد صالح علا، آتیلا پسیانی،

